

A HELYI ADDIKTOLÓGIAI ELLÁTÓRENDSZER

Prioritások és fejlesztési lehetőségek Észak-Pesten

Döntéshozókészítő tanulmány Budapest Főváros
XIII. Kerületi Önkormányzata számára
2011. április

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Ellátási háló

- A droghasználókkal foglalkozó intézmények száma aránylag magas más régiókhoz képest.
- A **nagy kapacitás** ellenére egyes intézmények jelentős várakozási listát kénytelenek működtetni a szubsztitúciós kezelésre.
- **Több típusú ellátás hiányos** (nappali ellátás, védett munkahely, védett szállás) **vagy hiányzik** (rehabilitációs központ)
- Súlyos problémát jelent a **szakemberhiány**.

Kliensek elégedettsége

- A különféle szolgáltatásokat **igénybevevők nagyrészt elégedettek** a kapott szolgáltatások minőségével, elérhetőségével, a szakemberek szakmai felkészültségével.
- Az **ártalomcsökkentő programokba való bekerülés nehézsége** jelenti a legnagyobb problémát.

Szakemberek tapasztalatai

- A drogkérdés egyre jelentősebb és **szükséges a hatékony megelőzés és beavatkozás**, ennek eszközeit illetően ugyanakkor nincs egyetértés.

Fejlesztési célok rangsora

Prioritás	Fejlesztési cél
1	Megkereső programok fejlesztése, szolgáltatások közötti kommunikációs erősítése
2	Képzési programok szélesebb körű alkalmazása
3	Nappali ellátás bővítése
4	Fiatalkorúak nappali ellátása
5	Védett munkahely
6	Ártalomcsökkentő (szubsztitúciós) programok elérhetőségének javítása
7	Információs rendszer kialakítása

Konkrét kérések az önkormányzat felé

- Infrastruktúra biztosítása a nappali ellátás bővítésére.
- Helyiség biztosítása a fiatalkorúak nappali ellátása érdekében.
- Támogatás prevenció programok beindításához
- Támogatás az érintett szakemberek képzéséhez.

TARTALOM

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ.....	2
FEJLESZTÉSI CÉLOK RANGSORA	2
KONKRÉT KÉRÉSEK AZ ÖNKORMÁNYZAT FELÉ.....	2
TARTALOM	3
1. A KUTATÁS.....	4
1.1. A KUTATÁS CÉLJA.....	4
1.2. A KUTATÁS STRUKTÚRÁJA.....	4
2. EREDMÉNYEK.....	4
2.1. A RÉGIÓ JELLEMZŐI.....	4
2.2. ELLÁTÓ INTÉZMÉNYEK PROFILJA	5
2.3. KLIENSEK ELÉGEDETTSÉGE	6
2.4. SZAKEMBEREK TAPASZTALATAI.....	6
2.5. REJTŐZKODÓ DROGHASZNÁLÓK.....	6
3. FEJLESZTÉSI CÉLOK.....	6
3.1. KORAI KEZELÉSBE VÉTEL FEJLESZTÉSE	6
3.2. KÉPZÉSI PROGRAMOK SZÉLESEBB KÖRŰ ALKALMAZÁSA	7
3.3. NAPPALI ELLÁTÁS BŐVÍTÉSE.....	7
3.4. FIATALKORÚAK NAPPALI ELLÁTÁSA.....	7
3.5. VÉDETT MUNKAHELY	7
3.6. SZUBSZTITÚCIÓS PROGRAMOK ELÉRHETŐSÉGÉNEK JAVÍTÁSA	7
3.7. INFORMÁCIÓS RENDSZER KIALAKÍTÁSA.....	8
4. FEJLESZTÉSI CÉLOK PRIORITÁSI LISTÁJA	8
5. FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEK ÉS AZ ELLÁTÁSI TÉRKÉP ÖSSZEVETÉSE.....	9
5.1. FEJLESZTÉSI CÉLOK MEGVALÓSÍTÁSÁBA BEVONHATÓ INTÉZMÉNYEK	9
6. ELLÁTÁSI TÉRKÉP.....	10

1. A KUTATÁS

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv Társadalmi Megújulás Operatív Programja támogatja a szociális szolgáltatások modernizációját, ezen belül a kábítószer probléma kezelésével összefüggő szolgáltatások fejlesztését. A projekt keretében készült átfogó kutatás az Észak-pesti régió kábítószer-használóinak helyzetéről és a helyi ellátórendszer állapotáról. A kutatást a **Mátrix Egyesület** végezte a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet megbízásából, a Magyar Addiktológiai Társaság koordinálásával.

1.1. A kutatás célja

A **kutatás célja** az volt, hogy felmérjük a terület kábítószer-használóinak helyzetét, igényeit és elégedettségét, valamint az ellátórendszer állapotát és fejlesztési lehetőségeit.

1.2. A kutatás struktúrája

1. Intézményi profil vizsgálat
2. Szakemberek véleményének felmérése
3. Kliensek szükségleteinek felmérése
4. Rejtőzködő szerhasználók feltérképezése

2. EREDMÉNYEK

2.1. A régió jellemzői

- Egyre nagyobb problémát jelent a droghasználat, melynek mértéke az országos átlaghoz képest magas.
- **A marihuánafogyasztók (THC-használók)** (főleg elterelésben jelennek meg) **és a heroin-használók** (főleg egészségügyi, szociális és alacsonyküszöbű ellátásban jelennek meg) **vannak többségben.** Az illegális drogok közül a heroin dominál.
- A fekvőbeteg-ellátásban az alkoholbetegek vannak többségben.
- Aránylag magas számban van jelen a visszaélésszerű gyógyszer-használat és a több szer együttes használata és több szertől való együttes függőség (politoxikománia) is.

2.2. Ellátó intézmények profilja

A terület addiktológiai ellátását végző szervezetek és szolgáltatásai:

5

Szervezet	Szolgáltatás	Feladatok/Módszerek	Ellátási terület	Ügyfélfogadási rend	Egyéb
IRÁNYTÚ IFIÚSÁGI ÉS MENTÁLHIGIÉNÉS	-Megelőzés és felvilágosítás, -Reszocializáció, -Iskolai drogprevenció	-egyéni és csoportos konzultáció, -interaktív edukációs foglalkozás, -szupportív terápiák, motiváció technikák, -szülők hozzátartozók bevonása	XIII. kerület, de a főváros vonzáskörzetéből is fogad	Hétfő-péntek, 10-18 óráig	A jelentkezőket teljes mértékben el tudják látni, nincs várólista.
Félúton alapítvány	szociális allapellátás, közösségi ellátás	információnyújtás, személyes célok meghatározásának segítése, változásra motiváló tényezők feltárása, , önellátásra való képesség fejlesztése, Munkához való hozzájutás segítése, szabadidő szervezett eltöltésének segítése, hivatalos ügyek intézésében való segítségnyújtás.	XIII. kerület de más kerületekből is fogad	Hétfő-péntek, 08-18 óráig	A kliensek 15 %-a sikeresen befejezi a programot, 38% kilép a programból, 57%-ukat más intézménybe delegálják.
Baptista	Túcsere-program	injekciós tűk cseréje intravénás felhasználók számára	Észak-Pest régió	Az újpesti túcsere program kedd és pénteken 16 -20 között érhető el	önkéntesek bevonásával működik
Drog Stop Budapest Egyesület	Alacsonyküszöbű, megelőző-felvilágosító szolgáltatás, telefonos segélyszolgálat	Pszicho-szociális intervenciók Információs, felvilágosító szolgáltatások Telefonos információs vonal	Főváros	hétköznap 9-13 óra, és 14-18 óra között, kedden és szerdán 14-20 óra között a segélyvonal 24 órás	
Drogprevenció Alapítvány	-alacsonyküszöbű ellátás -megelőző-felvilágosító szolgáltatás -egészségügyi és szociális ellátás -reszocializáció, reintegráció		Ország egész területéről fogadnak klienseket.		
Nyíró Gyula Kórház Addiktológiai	Az osztály fekvőbeteg addiktológiai akut és rehabilitációs ellátást folytat.	bio-pszicho-szociális intervenciók széles spektruma	Regionális, de az ország egész területéről fogadnak betegeket.	folyamatos	szerteágazó együttműködési rendszer
Nyíró Gyula Kórház Drogambulancia és Prevenció Központ	Egészségügyi addiktológiai szakellátás Pszicho-szociális addiktológiai ellátás Ártalomcsökkentés	-állapotfelmérés -terápiás menet kidolgozása -ártalomcsökkentő kezelések intravénás szerhasználók számára -detoxikációs kezelés -pszichiátriai betegségek kezelése -túcsere automata működtetése -tanácsadás információs szolgáltatás	Regionális, de az ország egész területéről fogadnak betegeket.	folyamatos	szerteágazó együttműködési rendszer

Megállapítások

- A droghasználókkal foglalkozó intézmények száma aránylag magas más régiókhoz képest.
- Az intézmények országos vagy fővárosi területi ellátást biztosítanak és komplex ellátási programokat nyújtanak.
- **A nagy kapacitás ellenére egyes intézmények jelentős várakozási listát kénytelenek működtetni a szubsztitúciós kezelésre.** Ez azonban országos hiányosság, amely a régióban koncentrálódik, mivel a főváros három szubsztitúciós kezelési központjából kettő itt található.
- Több típusú ellátás hiányos (nappali ellátás, védett munkahely, védett szállás) vagy hiányzik.
- A hajléktalan és a fiatalkorú drogfogyasztók esetében az ellátási lehetőségek is hiányosak.
- Az intézmények működési hatásköre jelentősen túllépi a regionális kereteket, emiatt a kapcsolataik, együttműködéseik is igen szerteágazóak.

2.3. Kliensek elégedettsége

- A szolgáltatásokat igénybevevők többsége elégedett a kapott szolgáltatások minőségével, elérhetőségével, a szakemberek szakmai felkészültségével.
- Meglevő szolgáltatásokkal kapcsolatos **fejlesztési igények:**
 - könnyebb bekerülés a szubsztitúciós programba
 - rugalmasabb ügyfélfogadás, hosszabb nyitvatartási idő

2.4. Szakemberek tapasztalatai

- A kábítószerkérdéssel közvetetten kapcsolatban álló intézmények és szervezetek nagyon heterogén csoportot alkotnak, így fogalmak gyakran nem teljesen tiszták a résztvevők számára.
- Mindenki egyetértett abban, hogy a drogprobléma egyre jelentősebb, ezért szükség van hatékonyabb megelőzésre és beavatkozásra.
- Leginkább széleskörű megelőző programok beindítására és az érintett szakemberek képzésére lenne szükség.

2.5. Rejtőzködő droghasználók

- A rejtőzködők **elsősorban heroint használnak**, de magas az amfetamin-használat aránya és a heroin/amfetamin keveréket használók száma is.
- **Addiktív magatartásuk nagyon kockázatos.** (pl: közös tűhasználat).
- A rejtőzködők főként az alacsonyküszöbű szolgáltatásokat, ellátásokat vennék igénybe (pl. szubsztitúciós kezelés, HIV- és HCV-szűrés, tűcsere, stb.)
- A **politoxikomán szerhasználók** 100 százalékos arányban patológiás alkohol-használó és 90 százalék arányban jelen van az altató/nyugtató-használat, kisebb mértékben az amfetamin- és a THC-használat is. Ők elsősorban a klasszikus szociális és egészségügyi ellátást vennék igénybe.

3. FEJLESZTÉSI CÉLOK

A kutatás eredményei alapján az alábbi fejlesztési célok fogalmazhatók meg megvalósíthatósági sorrendben.

3.1. Korai kezelésbe vétel fejlesztése

- A régióban több megkereső, utcai program is működik, ezek részben szenvedélybetegeket céloznak meg, részben a hajléktalanokra koncentrálnak.
- A régióban több hajléktalan szálló, szociális ellátó központ működik, amelyek vonzzák a régióba a szenvedélybetegeket és a hajléktalanokat.
- A hajléktalanok elérésére speciális motivációs eszközök használata fejlesztendő.
- Szükséges az utcai megkereső programok feltérképezése, az együttműködési rendszer kialakítása és a közösen elfogadott koordináció bevezetése.

A **megkereső munka** célja az ellátási területen megjelenő „rejtőzködő”, azaz segítő intézménnyel kapcsolatot nem tartó droghasználókkal történő kapcsolatfelvétel szükségleteik felmérése és a segítség meghatározása érdekében.

Az egészségügyi alapellátásban alig terjedt el a **minimális intervenció** gyakorlata: a háziorvosok többsége nem törekszik aktívan a szenvedélybetegek azonosítására, a betegek informálására és szakemberhez való irányítására. Holott ezek bizonyítottan hatásos eszközök, amelyek tömeges alkalmazás társadalmi szinten is képes lenne csökkenteni a kábítószer-problémát.

3.2. Képzési programok szélesebb körű alkalmazása

- Általános típusú képzés szükséges a szenvedélybetegekkel közvetetten foglalkozó szakemberek számára: az oktatási, rendészeti, egészségügyi, szociális szférában működő szakemberek számára.
- Speciális oktatásra van szükség a megkereső és/vagy tűcsere programban dolgozó szakemberek számára.
- Tapasztalat- és információcsere a szenvedélybetegekkel közvetlenül foglalkozó, különböző területeken dolgozó szakemberek számára.
- Rendszeres képzési lehetőségekre lenne igény.

3.3. Nappali ellátás bővítése

- A régióban több nappali ellátó intézmény is működik, de az igényeket nem tudják kielégíteni.
- A régió már említett hajléktalan vonzóereje mellett egy másik speciális csoportot is vonz: az opiát-használókat, akik a szubsztitúciós kezelés lehetősége, arra való jelentkezés, a várólistára való felkerülés, illetve az esetleges feketepiaci tevékenység miatt jelennek meg a Nyíró Gyula Kórház drogambulanciája és a Drogoplex ambulancia környékén. Számukra a nappali ellátások könnyebb elérhetősége, speciális kialakított programok fejlesztése (pl: szubsztitúciós kezelésre való felkészítés, motiválás) fontos szolgáltatás lenne.

3.4. Fiatalkorúak nappali ellátása

- A fiatalkorúak (10-16 éves korosztály) addiktológiai ellátása országosan hiányos, ahogy a régióban is jelentős problémának tekinthető.
- A fiatalkorúaknál speciális drogfogyasztási szokások (pl. szerves oldószer) és speciális ellátási igények merülnek fel, emiatt a felnőtt nappali ellátó helyektől elkülönítve és más szakmai programokkal kell működtetni.
- A fenti fejlesztés igénye a fókuszcsoport, az intézményi felmérés, a döntéshozókkal való találkozás alkalmával, a munkacsoport megbeszéléseken is felmerült.

3.5. Védett munkahely

- Olyan munkahely-lehetőségek teremtésére lenne szükség, amelyek figyelembe veszik a szenvedélybetegek megváltozott munka- és alkalmazkodási képességeit, hiánypótlók lennének.
- A védett munkahelyek hiánya szintén nemcsak területi probléma, hanem országos is.

3.6. Szubsztitúciós programok elérhetőségének javítása

- A szubsztitúciós programok elérhetősége Magyarországon és Budapesten is alacsony szinten van, a legtöbb kezelőhelyen különböző okok miatt várólisták alakulnak ki.

3.7. Információs rendszer kialakítása

- Az intézmények sok esetben különböző szegmenseit érintik a prevenciónak, az ellátásnak, a kezelésnek vagy más szervezeti egységben, szférában (egészségügyi, szociális) működnek, emiatt hiányosak az információk a végzett tevékenységekről, a kínált szolgáltatásokról és kompetenciákról.
- A közvetlen szenvedélybetegekkel foglalkozó szakemberek informáltsága, tudása még hiányosabb.
- Mindennek orvoslására egy regionális információs portál, ill. nyomtatott tájékoztató anyag lenne szükséges.

4. FEJLESZTÉSI CÉLOK PRIORITÁSI LISTÁJA

Mivel a kutatásban résztvevő szervezetek szerint a kábítószer-probléma megoldásának és a helyzet javításának legfőbb akadálya a rendelkezésre álló anyagi forrás szűkössége, ezért a fejlesztési célok megvalósíthatósága erősen függ az anyagi lehetőségektől, jórészt az önkormányzat támogatásától.

A kutatás során a fejlesztési célokat SWOT analízis segítségével rangsorba állítottuk az alábbi szempontok alapján:

1. Anyagi forrásoktól való függőség (azon célokat soroltuk előre, amelye a legkevésbé függenek a bizonytalan külső anyagi forrásoktól)
2. Az elemzés során azonosított további szempontok. (pl. szakemberek javaslatai)

Azok a célok kerültek a prioritási listán előre, amelyek megvalósulására a legnagyobb esély látható, és amelyeket a legkevésbé fenyegetnek külső negatív tényezők.

Prioritás	Fejlesztési cél	Feladatok
1	Megkereső programok fejlesztése	Kapcsolaterősítés.
		Szolgáltatások közötti kommunikációs erősítése.
		Hatékonyabb koordináció.
2	Képzési programok szélesebb körű alkalmazása	Konkrét igények felmérése, időpontok, helyszínek megszervezése.
		Pályázati lehetőségek felkutatása a finanszírozási bizonytalanság és a forráshiány kiküszöbölése érdekében.
		Szervezetek és szakemberek közötti együttműködés.
3	Nappali ellátás bővítése	Helyiség biztosítása.
		Pályázati lehetőségek felkutatása a finanszírozási bizonytalanság és a forráshiány kiküszöbölése érdekében.
		A szolgáltatással szembeni negatív attitűd csökkentése a média segítségével.
4	Fiatalkorúak nappali ellátása	Helyiség biztosítása.
		Pályázati lehetőségek felkutatása a finanszírozási bizonytalanság és a forráshiány kiküszöbölése érdekében.
		A szolgáltatással szembeni negatív attitűd csökkentése a média segítségével.
5	Védett munkahely	Hazai jó gyakorlatok és külföldi tapasztalatok tanulmányozása.
		Jogsabályi háttér megteremtésének kezdeményezése.
		Pályázati lehetőségek felkutatása a finanszírozási bizonytalanság és a forráshiány kiküszöbölése érdekében.
		Központi finanszírozás
6	Szubsztitúciós programok elérhetőségének javítása	OEP Finanszírozás biztosítása.
		Valós szükségletek feltárása.
		Kapacitásbővítés.
7	Információs rendszer kialakítása	Konkrét igények felmérése
		Szervezetek közötti kommunikáció.

5. FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEK ÉS AZ ELLÁTÁSI TÉRKÉP ÖSSZEVETÉSE

A meghatározott fejlesztési célok beillesztésénél a már létező rendszerben figyelembe vettük az intézmények létező szolgáltatásait, a helyi stratégiákat, a fejlesztési szándékokat, kapacitásokat. Fontos szempont volt, hogy országos, budapesti vagy regionális szinten hiányzó szolgáltatásról legyen szó.

5.1. Fejlesztési célok megvalósításába bevonható intézmények

Fejlesztési lehetőségek	A szolgáltatás elérhetősége (elérhető: X)	Megvalósításba bevonható egységek	Feladatok
Megkereső programok fejlesztése	X	<ul style="list-style-type: none"> - Magyar Ökumenikus Segélyszervezet - Baptista Szeretetszolgálat - Drogstop Egyesület 	<ul style="list-style-type: none"> - Kapcsolaterősítés - Koordinációs központ megnevezése
Képzési programok szélesebb körű alkalmazása	X	<ul style="list-style-type: none"> - Az összes együttműködő szakmai szervezet 	<ul style="list-style-type: none"> - Konkrét igények felmérése, időpontok, helyszínek megszervezése
Nappali ellátás bővítése	X	<ul style="list-style-type: none"> - Magyar Ökumenikus Segélyszervezet - Baptista Szeretetszolgálat - Drogstop egyesület - Iránytű Alapítvány - Drogprevenciós Alapítvány - Közösségi ellátás 	<ul style="list-style-type: none"> - Helyiség felkutatása - Finanszírozás biztosítása
Fiatalkorúak nappali ellátása	X	<ul style="list-style-type: none"> - Magyar Ökumenikus Segélyszervezet - Baptista Szeretetszolgálat - Drogstop egyesület - Iránytű Alapítvány - Drogprevenciós Alapítvány - Közösségi ellátás - Nyíró Gyula Kórház 	<ul style="list-style-type: none"> - Helyiség felkutatása - Finanszírozás biztosítása
Védett munkahely			<ul style="list-style-type: none"> - Finanszírozás biztosítása
Szubsztitúciós programok elérhetőségének javítása	X	<ul style="list-style-type: none"> - Nyíró Gyula Kórház - Drogambulancia - Drogprevenciós Alapítvány 	<ul style="list-style-type: none"> - OEP Finanszírozás biztosítása
Információs rendszer kialakítása		<ul style="list-style-type: none"> - Az összes együttműködő szakmai szervezet 	<ul style="list-style-type: none"> - Konkrét igények felmérése - Megjelenési forma (elektronikus, nyomtatvány) pontosítása

6. ELLÁTÁSI TÉRKÉP

10

